

Dan nog liever een bom erop

TOONEEL **THE FOUNTAINHEAD**

Door Toneelgroep Amsterdam **Regie** Ivo van Hove **Gezien** 15/6, Stadsschouwburg
Nog te zien aldaar t/m 21/6 (uitverkocht),
reprise vanaf augustus

★★★★☆

Ze studeerden samen architectuur, maar de verschillen hadden niet groter kunnen zijn: Peter Keating, de eerzuchtige conformist die gaat voor de roem en het snelle geld, en de rigide idealist Howard Roark, die weigert zijn ideeën aan te passen aan zijn opdrachtgevers. Liever werpt hij een bom op zijn eigen ontwerp dan dat hij zijn integriteit te grabbel gooit.

De personages in Ayn Rands klassieker *The Fountainhead* (1943) zijn archetypen, dragers van een idee. Over het collectief versus het individu gaat het, vernieuwing tegenover behoudzucht en hoe je in de liefde en kunst je autonomie bewaart. Stevige verhandelingen worden erover afgestoken. Knap dus dat Ivo van Hove in deze allereerste toneelbewerking van het boek bij Toneelgroep Amsterdam van Rands ideële figuren echte mensen heeft weten te maken – rechtlijnig maar niet plat.

Aus Greidanus jr., die in de voorstelling indrukwekkend debuteert bij het gezelschap, speelt Keating als een geëmotioneerd man: zelfverzekerd, branieachtig, opgepompt in zijn agitatie, maar ook hulpeloos en verslagen. Een prachtige Ramsey Nasr is als Roark juist rationeel en beheerst. Zijn halfgeloken oogopslag geeft Rands hoofdpersoon iets onaangedaans, iets raadselachtigs. Je begrijpt waarom de mooie Dominique Francon (een sterke rol van Halina Reijn) voor hem valt. Zij is ingewikkeld op haar eigen manier: ze wil volmaaktheid en anders niets. De gecompliceerde relatie waarin ze met Roark belandt, wordt in het toneelbeeld van Jan Versweyveld gevangen in sensuele projectiebeelden.

Het royale gebruik van videoprojecties in de verder open ruimte waarin ook technici en musici opereren, werkt hier goed: ontwerpen worden zichtbaar geconstrueerd – zó ontstaat een kunstwerk.

The Fountainhead is een overvolle voorstelling, liefdesverhaal en ideeënstuk ineen. Voor de pauze zijn die aardse en filosofische laag perfect in balans. Rivaliteit en machtswellust bepalen de intrige, maar tegelijk zijn er de bespiegelingen die prikkelen op een ander niveau.

Na de pauze wordt er een nieuw personage geïntroduceerd: Hans Kesting als principeloze mediamagnaat die de perversiteit van de journalistiek vertegenwoordigt en nieuwe morele dilemma's aankaart. De handeling is in deze tweede helft statischer, de tekst theoretischer.

Roarks aanvankelijk sympathieke halsstarrigheid (de kunstenaar die niet buigt voor status en geld appelleert aan onze eigen bewondering voor het eigenzinnige individu) blijkt ook een keerzijde te hebben: hij wil wel meedoen aan een sociaal woningbouwproject, maar uitsluitend uit interesse als architect, niet in de toekomstige bewoners. Een schepper dient alleen zichzelf, meent Roark – zijn egoïsme sluit iedere vorm van altruïsme uit.

Ayn Rand maakte er geen geheim van dat ze achter Roarks handelen stond. Van Hove is genuanceerder, toont hij met zijn dubbele slotmonoloog. Eerst wordt de kunstenaar die tot elke prijs zijn eigen ideeën doordrijft verworpen, daarna betoogt Roark dat het niet de altruïstische, maar de egocentrische mens is die de wereld verder helpt in haar ontwikkeling.

Zo construeerde Van Hove het dubbelzinnige discussiestuk dat hij beoogde. Dat het, dankzij Nasrs daverende slotakkoord, vooral het pleidooi voor de autonomie van de kunstenaar is dat beklijft, zal echter geen toeval zijn.

Joukje Akveld

PS10

Dan nog
liever
een bom
erop

Ramsey Nasr is als Roark de rationele en beheerste architect; zijn halfgeloken oogopslag geeft hem iets onaangedaans, iets raadselachtigs.

FOTO JAN VERSWEYVELD